

Den højere Landbrugsundervisning her i Landet, og dens ønskelige Udvikling.

Af Professor B. Profch.

Oplysningens Betydning er utvivlsomt gaaet op for Folkeligheden, og Bestræbelsen for at udbrede den i saa vide Kredse som muligt staaer i ligefrem Forhold til den Selvbevidsthed og Indflydelse, som Folkeligheden har naaet. Men man vilde ikke desto mindre tage meget Fejl, hvis man vilde tro, at Oplysningen derved havde vundet et sikkert og godt Fodfæste, eller at den Iver, med hvilken dens Sag forfægtes, grunder sig paa en Anerkjendelse af dens ubetingede Værd for det, der maa være Opgaven for den menneftelige Udvikling. Det er Erkjendelsen af, at Kundskab er Magt, som har været Drivfjeren i alle Folkelighedens Bestræbelser i denne Retning. Men under Herredømmet af den til sine Tider alt beherskende Higen efter at gennemføre Ligheden paa hele Magtens Omraade er det derfor ej heller at undres over, at man har ment at rykke denne Hovedopgave nærmere ved, samtidig med at Folkeundervisningen vandt i Udstrækning og Fylde, at trykke den højere — fra den nivellerende Ligheds Standpunkt privilegerede — Dannelse nogle Trin længere ned. Og naar det tør siges, at denne Optræden altid har været saa meget mere udpræget fra Demokratiet's Side, som dette har vundet større Spillerum for sine Kærelser, saa viser det sig at høre væsentlig med til Udviklingens Gang her i Landet, at den højere Undervisning i vore Dage har havt en stedse strengere Kampens og Trængslens Tid at gennemgaa.

Men naar det er nødvendigt at have dette for Øje, for

at man med Omfigt skal kunne dømme om de Livsbetingelser, under hvilke den højere Landbrugs-Undervisning er kommet til Verden og har udviklet sig, saa bliver det dobbelt nødvendigt, naar det tillige gjælder her i Landet som overalt ellers, at netop Landbrugeren er den af alle Industridrivende, som nødigst anerkjender Videnskabens — og da naturligvis fornemmelig den højere eller rene Videnskabs — Betydning for sin særlige Virksomhed.

Som en af Ytringerne af den stærke aandelige Bevægelse, der allevegne viste sig i Overgangstiden for vor Statsforfatnings Forandring, opstod ogsaa Tanken om en højere Undervisning, afpasset for Landbruget, i mere eller mindre Eghed med den, som fra Statens Side aabnedes for dem, der forberedte sig til andre saadanne Livsstillinger, som krævede større Kundskabsfylde og aandelig Modenhed. Det kan ikke være glemt, at Tanken i sin Almindelighed fandt almindelig Tilslutning i alle mere oplyste Kredse, og at særlig Landmandsforfamlingerne med Varme anbefalede den til Regjeringens Forsorg. Heller ikke gjorde det noget Afbræk i den almindelige Godkjendelse, at der utvivlsomt maatte være mindre Overensstemmelse i Forestillingerne om, hvorledes Planen bedst føretes over i Livet; thi som naturligt var, delte Meningerne sig med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvor vidt det var den praktiske Virksomhed eller den theoretiske Uddannelse, paa hvilken Eftertrykket nærmest maatte lægges; en Meningsforskjel, som fik sit mest fremtrædende Udtryk i Kampen om, hvor vidt Lærestalten burde anlægges i Hovedstaden (eller dens umiddelbare Nærhed) eller forlægges til en Landejendom. Det er bekjendt, at man bestemte sig for en ren theoretisk Lærestalt, og det uagtet det Forbillede, man nærmest maatte have for Øje, det desværre alt for tidlig ophævede Landbrugsinstitut i Versailles, havde raadet over vidtstrakte Arealer og et storartet Husdyrhold, i hvilket de højest udviklede Kunstracer vare talrigt repræsenterede. Og det var ikke alene af Hensyn til Køstbarheden af et saadant praktisk Undervisningsstof, som i og for

fig forbød enhver Efterligning i et lille Land med vore indskrænkede Midler, men tillige og væsentlig fordi man erkjendte, at Høiskolens Opgave i Landbruget, som i Retsfaget, i Lægekunsten og i ethvert anvendt Fag, ikke kan gaa videre end til at meddele den Kundskabsmæssige, den Indsigt i de styrende Love, og den Mandsmodenhed, hvorved Eleven sættes i Stand til hurtigere og bedre at finde sig til Rette under alle Livets mødende Tilfælde, men at selve Erfaringen, Praxis, kun kan vindes i Livet, under selvstændig Virksomhed. Det er ogsaa netop Forskjellen mellem den højere Undervisning og den lavere, som i Landbruget gjengives af Forvalter-skoler og Mønstergaarde, at den første skal give virkelig Indsigt, at den sætter i Stand til selvstændigt Omdømme og til selv at vælge sin Vej under forskjelligartede og veglende Natur- og Tidsforhold, at den altsaa opdrager Ledere og Styrere, medens den lavere indskrænker sig til at meddele en blot Indøvelse af et foreskrevet Mønster, hvorfor denne Indøvelse ogsaa maa være i højeste Grad stedbunden, knyttet til ganske bestemte for hver Egn og Jordbund ejendommelige Brugsmåder, naar den ikke skal vildlede Lærlingen. At denne Afgjørelse ikke vandt udelte Bifald, maa ligeledes være i de fleste Samtidiges Erindring, og at den havde nogen Del i den alt andet end velvillige Modtagelse, som Læreanstalten lige fra først af har mødt hos det allerede den Gang mægtige Landboparti i Rigsdagen, vil vel heller ikke ganske kunne afvises, om end den paafølgende Tids Erfaringer have maattet gjøre det indlysende, at det især var dens Prag af højere Undervisningsanstalt, som mest vakte Anstød hos Forsægterne af den umiddelbare Folkeligheds Eneberettigelse.

Under alle Omstændigheder maatte det for saa vidt siges at være et dristigt Skridt, som den nye Læreanstalt ved sin udelukkende theoretiske Karakter skilte sig fra de øvrige samtidige Instituter, der havde Landbrugets Udvikling til Formaal; og da det naturligtvis altid er vanskeligere for et lille Land med sine indskrænkede saavel Lærer- som Pengekræfter at bryde en

ny Bane, saa maa der ogsaa være en saa meget større Opfordring til med ikke altfor lange Mellemrum at prøve, hvorledes vor egen og andres Erfaring dømmer om det trufne Valgs Berettigelse.

De Erfaringer, som kunne hentes fra Udlandet, synes nu unægtelig i høj Grad at tale til Fordel for den ved Landbohøjskolen fulgte Plan; thi uagtet Ordningen af Undervisningsforholdene i et saa lille Land som Danmark kun tildrager sig ringe Opmærksomhed i den store Kulturs Midtpunkter, og skjøndt Landbohøjskolen samt dens Virksomhed derfor enten slet ikke har været kjendt, eller i det højeste kun været kjendt af enkelte blandt dem, som have kunnet øve en fjernere og mere begrænset Indflydelse, saa sees dog den hos os fulgte Plan efterhaanden at være trængt igjennem alle vegne, hvor man for Alvor har søgt at hæve Landbruget op over den blotte overlevede Sædvane. Det var ikke mange Aar efter at Landbohøjskolen var traadt i Virksomhed hos os, at den berømte Landøkonom Leonce de Lavergne, samt Udgiverne af de to ansete franske Tidsskrifter »Journal d'agriculture pratique« og »Journal de l'agriculture«, Lecouteux og Barral, samstemmede i den Udtalelse, at det var Versailles=Skolens store Jordbrug, som havde den væsentligste Skyld i at Anstalten gik over Styr; og denne Udtalelse har saa meget større Vægt, som begge de førstnævnte vare Lærere ved Anstalten, og den ene af dem, Lecouteux, ledede Jordbruget. Under Bestræbelserne for at gjenopvække Versailles=Skolen, som allerede vare meget levende før Kejserdømmets Fald, men ere optagne med forøget Iver efter Krigen, erkjendes det ogsaa fra alle Sider, at det er en højere theoretisk Læreanstalt, som der trænges til, og at den ikke bør raade over større Jordtilliggende, end nødvendigt til Haver, Planteskoler og Forsøgsmark; ja, for saa vidt afvigende Røster lade sig høre, er det kun for at hævde, at Landbrugsundervisningen helst burde henlægges til selve Hovedstaden og knyttes til de allerede bestaaende Instituter, enten til „Museum“, som nærmest vilde svare til det naturvidenskabelige Fa-

kultet ved vort Universitet, eller til l'école des arts et metiers, som svarer til vor polytekniske Anstalt*). Det er saaledes Dumas, der har villet gjøre gjældende, at naar der blot blev givet Landbrugseleverne Lejlighed til at tilegne sig Grundvidenskaberne, f. Ex. ved at aabne Udgang for dem til de Foredrag, der holdes for Civil- og især Landbrugs-Ingeniører, saa behøvedes der ikke mere, efterfom den praktiske Virksomhed nok vilde lære dem at gjøre passende Anvendelse af de erkjendte Love paa Landbrugets forskjellige Grene; men uagtet han utvivlsomt har Ret, naar der kun stilles Balg mellem en saadan videnskabelig Fordannelse og den praktiske Dplærelse paa Landbrugsskoler, saa er der dog med Rette gjort opmærksom paa, at Videnskabens Resultater endnu sikrere og hurtigere ville komme Landbrugsvirksomheden til Gode, naar man sætter Eleverne i Stand til at tilegne sig Udbyttet af hele det hidtil opsamlende Erfaringsstof, ved at vise dem dette, gennemprøvet og sigtet med alle de af den rene Videnskab til Naadighed stillede Hjælpemidler.

Det vil ogsaa mindes, at det omtrent var paa samme Tid, at Liebig udtalte en ubetinget Forkastelsesdom over de tykke Landbrugsskoler, og bebrejdede dem, at de mere havde bidraget til at holde Landbruget tilbage end til at fremme det. Det har ogsaa viist sig, at saa ofte man forsøgte alene af de gennem den praktiske Livsvirksomhed indvundne Erfaringer at udlede en disse sammenknyttende Lov, uden at prøve denne i det af samtlige Naturvidenskaber indvundne Lys, saa ledtes man saa godt som altid paa Afveje. For det egentlige Jordbrugs Vedkommende var Sagen klar nok af selve de Bidrag, som Liebig gennem sine Laboratorieundersøgelser havde ydet til den

---

*) Af den nylig udfomne Betænkning fra den af det franske Agerdyrnings Selskab (société des agriculteurs de France) nedsatte Kommission sees det, at et stort Flertal har erklæret sig for at vælge selve Paris til Sædet for det højere Agerbrugs-Institut (école des hautes études agricoles). Kommissionen talte 36 Medlemmer med Drouyn de Lhuys som Formand og Prillieux som Ordfører.

rigtigere Opfattelse af Plantens Ernæring, og derigjennem til Forstaaelsen af Betingelserne for Jordens Frugtbarhed; men ogsaa for Husdyrbrugets Vedkommende stiller Sagen sig ganske paa samme Maade; thi det er de praktiske Opdrætters Fortolkning af de Erfaringer, som Avlen frembød, der har ledet til de mange Bildfarelser, under hvilke Avlen saa stadig har været trykket, og det alene fordi de ikke troede at behøve at undersøge, om ogsaa den Forklaring, der bragte de af dem gjorte Erfaringer under en Synsvinkel, tillige stemmede med de fra Livets samtlige Ytringer indsamlede Erfaringer, saaledes som den saakaldte Fysiologi samler og ordner dem.

I Anerkjendelse af det Rigtige i den over Landbrugsforskernerne fældede Dom, er der ogsaa i de seneste Tider i Tyskland gjort ikke lidet mere for den videnskabelige Uddannelse af de unge Landmænd. Ved flere Universiteter er der oprettet Kursus i Landbrugsfag*), og fornemmelig er det de talrige Forsøgsstationer, som mere eller mindre umiddelbart bidrage til Landbrugets Fremskridt; men ogsaa en virkelig omfattende og ordnet, fuldstændig videnskabelig Fagdannelse for Landbrugere er kommet i Stand i Wien, idet der siden i Fjor i Wiens nordvestlige Forstad er aabnet en Fagskole, som meddeler Undervisning i de samme Fag, som vor Landbohøjskole, kun med et noget mere fremtrædende videnskabeligt Præg, efter som der der forudsættes en treaarig Studietid, og der af Eleverne kræves den samme Fordannelse som den, der aabner Udgang til Universiteterne.

Endelig skal endnu blot nævnes, at der ligeledes siden i Fjor er indrettet et Kursus i Landbosagene ved Veterinærskolen

---

*) Saaledes er der i Berlin oprettet et i Forbindelse med Universitetet staaende königliches landwirtschaftliches Lehr-Institut. Med Universitetet i Senna er forbundet großherzoglichen-sächsischer Lehranstalt; ligeledes ved Universitetet i Halle et landwirtschaftliches Lehr-Institut og ved Universiteterne i Göttingen, Gießen, Heidelberg (og vistnok ved flere) holdes der ordnede Forelæsningskursus over Landbrugsagene.

i Toulouse; og dette nævnes her, fordi man ved Oprettelsen af dette nye Fakultet er gaaet ud fra, ligesom hos os, at drage Nytte af den Overensstemmelse i Plan og Omraade, der med Hensyn til de fysiologiske Fag gjælder for begge Elevklasser, saa at den kombinerede Undervisning kræver et langt mindre Apparat af Lærerkrafter og Undervisningsstof, end der vilde være nødvendig, naar Skolerne holdtes skilte. Ogsaa med Hensyn til dette Slags Økonomi maa Landbohøjskolen altsaa siges at have givet et Exempel, som følges med Fordel.

Men i et væsentligt Punkt afviger Wiener-skolen fra den Plan, som Landbohøjskolen hidtil har fulgt, nemlig ved sin længere Studietid og ved sine større Fordringer til Elevernes Fordannelse; og da Planen for det nye Landbrugsinstitut i Versailles i et og alt har optaget de samme Fordringer, turde det vel fortjene at undersøges, om disse større Krav ogsaa ere berettigede. Jeg skal strax udtale, at efter min nu allerede 18-aarige Erfaring have de nye Lærestalter herved gjort et meget vigtigt Skridt fremad, og stillet Landbrugsundervisningen paa sin ene rigtige Grundvold.

Efter det Trin, som Land- (og Husdyr-)bruget nu indtager, forudsætter det en omfattende Kundskab til en hel Række Naturvidenskaber, til Fysik og Kemi, til Plantelære, til Anatomi og Fysiologi. Selv om man derfor i enkelte Retninger tør lade det blive ved en blot orienterende Oversigt, vil haade Kundskabsmassen i og for sig ikke være ringe, og hvad der er lige saa vigtigt, den forberedende Dannelse vil ikke kunne sættes meget lavere end den, som den almindelige Gymnasiums- eller Latinskoleundervisning sætter som sin Opgave, naar man nemlig som Maalestof tager det Omfang af Mathematik, som Forstaaelsen af de ovennævnte Naturvidenskaber ligefrem kræver. Thi hvor meget man end vilde lade haant om den almindelige Dannelse, om det ikke ligefrem praktisk anvendelige, saa vilde man dog snart saa at mærke, at den som praktisk attraaede Del af Undervisningen ikke naaedes hurtigere, men tvertimod langsommere, hvor der ikke samtidig blev givet Lejlighed til

anden udfyldende Landsøvelse. Men der er ogsaa Brug for mere end netop det, der kommer til ligejæm Anvendelse; thi Eleven skal kunne følge et Foredrag, og hertil kræves en Bevægelighed i Tanken, som kun naaes ved en vis Grad af aandelig Modenhed. Bringer Eleven nu ikke denne Modenhed med sig til Fagstolen, saa vil han være nødsaget til i Begyndelsen at bruge selve Fagstudierne som Middell til at udvikle denne Aands Bevægelighed, og denne Vej vil være saa meget langsommere og besværligere, som Balget af Skolefag netop erfaringsmæssigt har været betinget af, at de ere de mest tjenlige til Opnaaelsen af det søgte Maal. Ligesom de døde Sprogs Grammatik altid har viist sig at være Gjenvejen til at lære at skrive sit Modersmaal og ethvert andet Sprog klart og rigtigt, saaledes ville ogsaa Sprog og Historie hævde deres Rang som Dannelsesmidler, selv hvor man ikke vil ændse Betydningen af den Berigelse for Aanden og Tanken, som Stoffet fører med sig.

Det vil ogsaa snart skjønnes, at Evnen til at følge et Foredrag er et meget godt praktisk Maal for, at Skoledannelsen har løst sin Opgave. Der kan strides om hvorvidt der kræves et mere eller mindre af Stof, ligesom om det ene Dannelsesstofs Fortrin for det andet; men en afsluttet Tilegnelse er en uafviselig Betingelse; og det er ogsaa i Overensstemmelse hermed, at særlig fremragende Evner og praktisk Livserfaring kan føre til samme Endemaal, thi Reglen gaaer kun ud paa, hvad der i Gjennemsnit opnaaes lettest ad den simpleste Vej. — Det virkelige Spørgsmaal om den Fordannelse, der fornuftigvis maa kræves for Udgangen til de højere Landbrugsinstituter, er altsaa, om det er lettere at følge Foredrag i de Grene af den almindelige og den anvendte Naturvidenskab, som ere Gjenstand for Landbrugsundervisningen, end i de Fag, der høre hjemme ved Universiteterne, og særlig i de Fag, der som Medicinen, Ingeniørfaget o. l. tildels eller ganske behandle de samme Dele af Naturvidensskaben, og det troer jeg ikke blot af indre Grunde, men ogsaa støttet af Erfaringen, at maatte besvare benægtende.

Maaske vilde man indvende, at den indskrænkede Fordannelse, den almindelige Forberedelsesexamen, som hos os er sat som Lavmaal for Udgangen til Højskolens Landbrugsundervisning, er den samme som den, der ogsaa er sat for Veterinæreleverne, og at begge Elevklasser følge Foredrag over de samme Naturvidenskaber i saa godt som samme Omfang; men heraf vilde der dog kun med Grund kunne uledes nogen Formodning for Rigtigheden af de trufne Bestemmelser, naar det var givet, at alt var ordnet paa bedste Maade for Veterinarstudiets Vedkommende. Men i saa Henseende fortjener det at erindres, at det kun er nogle saa Aar siden, at Dyr lægeforeningen mente at maatte udtale sin Beklagelse over, at de i de sidste Tider fra Højskolen udgaaede Dyr læger ikke syntes at besidde den Modenhed og Dannelse, som var ønskelig, naar de skulde hævde deres Stilling lige overfor Almuen, og Højskolen indgik i den Anledning med Forslag til Ministeriet, som atter ledte til en noget bedre Ordning af Prøverne ved den almindelige Forberedelsesexamen. Der var ved denne Sags Forhandling dog delte Meninger om, hvorvidt der ved de foreslaaede Ændringer, som væsentlig kun bestode i en Tilbageførelse til den nævnte Examins tidligere Stikelse, var gjort nok for at bringe Fordannelsen i Samklang med det under Naturvidenskabernes Udvikling stadig tiltagende Omraade af Fagstudiets forskjellige Grene, og naar der den Gang fra en Side blev foreslaaet, at lade den udvidede Forberedelsesexamen træde i den laveres Sted*) (maaske med nogle Indskrænkninger med Hensyn til Fordringerne i Mathematik), saa turde denne Fordring maaske nok siges at have fundet en ikke ringe Bestyrkelse derved, at den i 1872 i Frankfurt sammentraadte Forsamling af tyske Dyr læger i en Resolution udtalte sig for, at Dyr lægerne burde være i Besiddelse af Gymnasial Fordannelse for at kunne følge deres Fags Udvikling og hævde deres Stilling i Samfundet.

---

*) Herved vilde nemlig tillige være vundet den ikke ringe Fordel, at samtlige Højskolens Elevklasser delte samme Afgangsbetingelser.

Det vil muligvis paa dette Sted heller ikke være ganske overflødig at se lidt nøjere paa en Bemærkning eller Indvending, som man undertiden hører fremsætte, nemlig at Forelæsningsformen turde være vel lærd, og at man kunde nøjes med mindre Fordannelse, naar man i Stedet for den højere Form af Undervisning satte Gjennemhøringen af forud opgivne og gennemgaaede Lektier, saaledes, som den lavere Skoleundervisning bruger det; det er i det mindste vist nok, at man jævnlig hører henvist til en mere udstrakt Brug af Examinatorier, som det Husraad, ved hvilket der lettest skulde kunne bødes paa Tilhørernes utilstrækkelige Modenhed. Men for ikke at tale om, at Forelæsningsformen er den naturlige eller ligefrem nødvendige, hvor det ikke gjælder om at indprente bestemte Kjendsgjerninger*), men hvor det derimod er Opgaven at forklare disse Kjendsgjerningers indbyrdes Sammenhæng og at paavise de Love, der ligesom udstraale af dem, saa paabødes desuden Forelæsningsformen af almindelige økonomiske Grunde. Det er et meget betydningsfuldt Fortrin ved Forelæsningsformen, at der ikke sættes anden Grænse for Tilhørertallet, end det Rum, som Stemmen kan fylde; skal samme (eller tilnærmelsesvis samme) Maal naaes ad Lektie- og Examinationsvejen, da maa Tallet være meget begrænset, saa begrænset som det erfaringsmæssig er blevet sat af Manuduktørerne, og vil man altsaa tvinge Højskolelæreren ned til at indtage Manuduktørens Plads, saa maatte enten Lærernes Tal forøges meget stærkt og endda veje med Tilgangen af Elever, eller man maatte udfylde Lærernes Virksomhed ved offentlig ansatte Hjælperlærere, hvad enten man saa vilde kalde dem Repetitorer eller Adjunkter, eller beholde Navnet Manuduktører

---

*) Dertil egner desuden en Bog sig bedre, og en Haandbog eller et Uddrag af en saadan forudsættes derfor ogsaa ved enhver vel ordnet højere Undervisning. Det vil ogsaa være bekendt, at Højskolens Undervisningsplan forudsætter Brugen af saadanne Haandbøger eller Udtog (Kompendier) —

for det, som de dog egentlig vare. Ethvert Forsøg paa at omgaa Forelæsningsformen vilde derfor snart føre tilbage til det, Erfaringen i Tidernes Løb har lært at være det simpleste og letteste, nemlig at afsætte Forberedelsens Grad efter de højere Studiers Krav; og herved er endda slet ikke lagt Bægt paa, at alle Tidens Erfaring ligeledes viser, at det altid er vanskeligt at finde dygtige Fagmænd, og at selv de store Nationer finde Besvær nok med at besætte de fleste af de højere Undervisningsanstalters Lærerposter paa en nogenlunde fyldestgørende Maade; en Fremgangsmaade, der krævede flere Lærere til samme Arbejde, vilde derfor allerede derved maatte sænke Undervisningen under Middelmåadigheden*). Endelig maa det heller ikke glemmes, at de Evner og Kundskaber, der udkræves for at indtage en Højskolelærers Plads, ingenlunde ere de samme, som kræves for at kunne sætte sig ind i den enkeltes Tankegang, og lede ham ad særlige Beje frem til borgerlig Dygtighed, o: for at blive en god Opdrager (eller indenfor mere begrænsede Omraader: Manufaktur); her er ikke blot Tale om en Gradsforskjel, men om væsentlig andre Evner og anden Aandsretning, hvorfor ogsaa Opdrageren i den Forstand, absolut taget, kan staa højere, og være en langt dygtigere Personlighed end Højskolelæreren. Denne Sidste maa nødvendigvis staa paa sit Fags Højdepunkt, hvad Kundskabsfylde angaar; helst maa han naturligvis kunne føre sit Fag videre, men i det mindste maa han følge med; er han tillige i Be-

---

*) At man dog ogsaa, hvor Undervisningen gives i Forelæsningsform, jævnlig benytter Examinatorier, staaer slet ikke i Strid hermed. Examinatorierne bruges her dels for at faa Lejlighed til at belyse vigtigere Spørgsmaal fra flere Sider, hvortil Samtaleformen særlig egner sig, saaledes som det er bekendt fra Socrates, dels ogsaa for at tilvejebringe en livligere Tilknytning mellem Lærere og Elever, sætte førstnævnte ind i disses Tankegang og vise ham, hvorvidt hans Forelæsninger opfattes rigtigt, om han ikke mulig forudsætter noget som bekendt, der ikke er det, eller om han mulig maa læmpe Formen noget mere efter Elevernes Faaetæbne og Dannelsesstrin.

siddelse af særlig Fremstillingssevne og af Dygtighed til at trænge ind i sine Tilhøreres Opfattelsesmaade, altsaa af Lærerdygtighed, saa er det saa meget desto bedre; det første er det nødvendige, det sidste kun et Gode, som der kan bødes paa ved Tilhørernes større Anstrengelse og Flid. For den opdragende Lærer derimod er Lærerdygtigheden det væsentlige og nødvendige, hvorimod han har Lov til at tage sine Kundskaber paa anden Haand; og derfor er det ogsaa, at den opdragende Skole staaer og falder med sin Bestyrer. Hver har sin betydningsfulde Plads at udfylde i Livet, og sjældent vilde den ene overtage den andens Gjerning, uden at begge blev forspildt.

Det vil imidlertid let sees, at naar man ved Højskolens Oprettelse og i de hengangne Aar har stillet de mindst mulige Krav til Elevernes Fordannelse, og ligeledes ladet Studietiden falde sammen med den, der udfordres til et enkelt Forelæsnings-Kursus, saa har man i saa Henseende kun højet sig for Tidens Utaalmodighed og Fordringsfuldhed. I næsten ligesaa lang Tid, som der har været offentligt Liv her i Landet, har den lærde Dannelse været Gjenstand for stadige Angreb; og især var det dennes særlige Methode og den Fordannelse, som den krævede, der i Manges, og især i Almuens, Øjne opfattedes som et Frimureri, som nærmest gik ud paa at holde Mængden ude, og give de udvalgte en privilegeret Stilling. Samtidig med at man forholdt sig mere afventende lige overfor de gamle videnskabelige Instituter, indskrænkende sig til at vise sin Stemning, naar det gjaldt Bevilling af Penge, traadte Ugunsten aldeles uforbeholdent frem, naar Talen var om de lærde Skoler, og det kan endog være tvivlsomt, om disse eller Landbohøjskolen ere blevne mest uvenligt behandlede. Men ved at sætte Landbohøjskolen under særligt Tilsyn af praktiske Forbrugere viste Almuepartiet aldeles utvetydigt, at det, der ledede det, var Mistro til Videnskaben, og det er den samme Aand — hvis man ikke hellere skulde sige Fornægtelse af Aand — som gaaer igjennem dets Optræden mod de latinske Skoler. Disse sidste og den særlige Fordannelse i det Hele taget vare

at betragte som Højskolernes Udenværker; ved at bryde Gul paa disse mente Almuen snart at skulle staa Ansigt til Ansigt med Templets Allerhelligste. Og medens Kampen mod Fordannelsen førtes med Udholdenhed og Konsekvents af Almuepartiet, vistes der saa godt som altid en beklagelig Ligegegnlighed eller Svaghed fra deres Side, som nærmest vare kaldede til at værne om den højere Dannelse. Netop fordi Fordannelsen ikke blot kræver visse bestemte positive Kundskaber, men ogsaa ved Siden heraf som en ligesaa væsentlig Del et vist Lavmaal af aandelig Modenhed, — og det er givet, at denne Sidste kan naaes ad flere forskellige Veje —, var der aabnet et stort Spillerum for Indrømmelser. Først hed det, at et enkelt Fag nok kunde undværes; senere at Modenheden næppe kunde siges at være væsentlig indskrænket, fordi noget mindre var lært, lige saa lidt som det enkelte Hvedekorn gjør Tønden mere eller mindre fuld; men netop som Følge af den Fejl i Tankegangen, der fra gammel Tid plejer at behjæses ved sidstnævnte Billede, toges lidt efter lidt saa meget bort, at man sank dybt under det tidligere Maal for den krævede Fordannelse. Det var ad denne Vej, at den almindelige Forberedelsesexamen efterhaanden var blevet saaledes læmpet, at mange af de Elever, som havde bestaaet den, hverken kunde tale eller skrive et blot nogenlunde dannet Sprog, ja næppe bogstavere rigtigt, saa at ogsaa, som ovenfor nævnt, ældre Kammerader maatte rejse Indsigelse mod en Tingenes Tilstand, der blev truende for deres egen sociale Stilling. Og det blev ikke engang staaende derved; den samme Betragtning, der førte til at læmpe den almindelige Forberedelsesexamen, førte ogsaa til at sætte sig helt ud over den; jo mere den tabte i Vægt, desto villigere var man til at tage andre Uddannelsesmaader som Ækvalenter for den; naturligvis traadte Følgerne ikke lige tydeligt frem i alle Tilfælde, — Evner og Flid kunde ofte udfylde meget —, men i saare mange Tilfælde har Læreren havt et meget utaknemmeligt og pinligt Arbejde, idetmindste i de Fag, hvor en vis Hurtighed og Klarhed i Omdømmet ere

uundværlige og Sagen ikke kan afgjøres med Hukommelsesværk og Udenadslæren.

Og meget vilde man stufte sig, hvis man troede, at man havde vundet eller blot beroliget Stemningen ved nok saa store Indrømmelser; tvertimod mente Modstanderne, og ikke uden en vis Logik, at de mange Afslag netop viste, at Fordringen ikke var nødvendig for Studiet, og at altsaa den hemmelige Misstanke om dens eksklusive Hensigt maatte være grundet. Modfætningen vilde ganske sikkert ikke kunne have været større, om man fra først af, i Anerkjendelse af Dplysningens ubetingede Værd til Frigjørelse af Aanden og derigjennem til Rettelse af de særlige Fagstudier, havde fastholdt det engang satte Lavmaal som det, Navnet siger det at være, det mindste, man kunde nøjes med; de særlig Skolekyndige maatte naturligvis have beholdt Magten til indenfor samme at omændre Stoffet og mulig lette Tilgængelsen ved bedre Læremethoder. Men selv et overfladeligt Kjendskab til Udviklingsgangen i de Fag, der hvile paa de saa stærkt fremstridende Naturvidenskaber maatte kunne sige, at dette Lavmaal muligen jævnlig maatte sættes højere, men at det fornuftigvis ikke kunde sænkes, uden at de Studerende, og gjennem disse selve Landet, tabte den nødvendige jævnbyrdige Stilling med de omgivende Kulturlande; og har end Almuepartiet glemt det, eller aldrig vidst det, saa maa vi andre dog stadig have det levende for Øie, at intet kan være saa farligt for vort lille Lands Selvstændighed som det, at vi i nogenomhelst Retning — end sige i en for os saa afgjørende Retning som Landbruget —, maatte erkjendes at indtage et lavere Dplysnings- og Dannelsesstrin. Retfærdighed byder dog at sige, at den stadige Eftergivenhed lige overfor Almuepartiet i denne Henseende for en stor Del ogsaa har havt sin Grund i den megen Tale om, og ligefrem sygelige Frygt for, Ungdommens Overanstrengelse.

Og samtidig med at man har søgt at nedsætte Fordringerne til Fordannelse har man tillige villet indskrænke Studietiden. Hvor indlysende det end skulde synes at være, at den

Tid, som Tilægnelsen kræver, maa staa i omvendt Forhold til Fordannelsens Grad, saa møder man dog i det daglige Liv, og ikke mindst fra Landbostandens Side, den Fordring, at et stort Tal af Fag — thi i denne Retning er man sjældent saa villig til at slaa noget af —, skulle bibringes Eleven i en Brøkdæl af den ved den højere Læreanstalt almindelig brugte Tid; og ved Siden heraf synes det dog de samme at være ubilligt, at nogen, som kun har tarvelig Skoledannelse for ikke at sige blot og har Almuedannelse, skal være udelukket; ligesom ogsaa naturligvis den samme nænsomme Frygt for Elevens Overanstrengelse gjør sig gjældende paa dette Trin som for Skoletidens Bedkommende. — Det er vist, at der ikke kan sættes nogen fast bestemt Studietid som den ene rigtige; Elevens Evner, Flid og Fordannelse spille aabenbart herved en meget vigtig Rolle, og der kunde saaledes nævnes Exempler, hentede fra Tiden før Højskolens Oprettelse, hvor Landbrugsstuderende ved at følge et Vinterkursus ved polyteknisk Læreanstalt og den daværende Veterinærskole bragte det lige saa vidt, som selv de bedste af dem, der have fulgt Højskolen gennem 7 Fjerdingaar; men netop de samme Exempler ville ogsaa kunne vise, at man der havde Undtagelser for sig, og at man, naar man vilde tage disse som Maalestof, maatte sætte Fordannelsen, — baade den theoretiske og praktiske —, saa højt op, at der til sammes Erhvervelse af de Fleste vilde kræves saa lang en Tid, at den med større Udbytte kunde anvendes paa de egentlige Fagstudier. Den Erfaring, som hidtil har kunnet erhverves, taler ubetinget for, at Højskolens Kursus for Landbrugselever er anlagt med den strengeste Økonomi, hvad Studietiden angaaer. De Elever, der bringe gode Evner, og enten en højere Skoledannelse eller en i det praktiske Livs Virksomhed erhvervet Modenhed med sig, ville (under Forudsætning af stadig Flid og levende Interesse) være i Stand til at afflutte deres Studium paa en ret tilfredsstillende Maade, samtidig med Tilendbringelsen af det regelmæssige Kursus; men det vilde være uforstandigt at antage, at det

samme skulde kunne naaes af dem, hvis Udkomster ere afpassede efter det ved Loven satte Lavmaal. Der gives vistnok enkelte Fag, om hvilke det gjælder paa smaa Maade som om Skolefagene, at ethvert Skridt fremad danner en Afslutning for sig; men det er ikke Tilfældet med de fleste højere Studier, hvor Opgaven mere er, at erhverve Indsigt gennem et Overblik over flere Rækker fra forskjellige Sider (gennem forskellige Fag) sammenstillede Kjendsgjerninger. Her hører der stor aandelig Bevægelighed til, for paa ethvert Trin at holde det allerede tilegnede saa nærværende i Tanken, at det kan behøves af det senere erhvervede og vinde Erkjendelse gennem dette; for de fleste vil det være nødvendigt, endnu engang at vende tilbage til det foreløbig tilegnede for ret at forstaa det, og det er i Overensstemmelse med denne Repetitionens betydningsfulde Rolle, at man i de fleste anvendte Fag maa sætte den regelmæssige Studietid til omtrent det dobbelte af den, som det enkelte Kursus kræver*). Til yderligere Bekræftelse har ogsaa Erfaringen viist, at det især er i de mere anvendte Fag at den blotte Flid ikke har været i Stand til at udfylde det Manglende; saaledes i Bygningslære og Husdyravl, hvor det jo ogsaa kræves, at de efter Studieplanen omtrent samtidig erhvervede Kundskaber skulde være saaledes tilegnede, at de altid have paa rede Haand. I Henhold til det ovenfor udviklede nærer jeg derfor ogsaa den Overbevisning, at Studietiden ved vor Høiskole af Sagens egen Natur efterhaanden vil blive saaledes forlænget for Flertallet af de Studerende, at den i Virkeligheden vil falde sammen med den, der er fastsat for Skolen i Wien, og paatænkt for den i Versailles. —

Og ligesom jeg har følt mig opfordret til netop nu at

---

*) Da der altid gives flere forberedende Fag, som ikke saa nødvendigt kræve Repetition, vil den fulde Fordobling ikke altid behøves. I vor Studieplan vilde saaledes et Tillæg af eet Aar give al ønskelig Tid til fuldstændig Repetition.

henlede Opmærksomheden paa vor højere Landbrugsundervisning, nærmest paa Grund af den store Bevægelse, der for Tiden ytrer sig overalt i Frankrig, saavel hvad Undervisningsvæsenet i Almindelighed angaaer, som særlig med Hensyn til den, der sætter Landbrugets Fremme som sin Opgave, saaledes er jeg blevet yderligere bestyrket deri ved Righeden i vore Skjæbner og ved min Samstemmen med de Mænd, der for at sikre denne Bevægelse sit sande Rodfæste have betonet den afgjørende Betydning, som i denne, ligesom i alle andre Retninger af den aandelige Rørelse, maa tillægges de højere Studier og den egentlige Lærdom*) Thi medens den Erkjendelse nok kunde siges at deles af alle, at den bedste Udsigt til igjen at oprejse det lemlæstede Fædreland ligger i Udviklingen af Landets Hjælpekilder, og særlig af dets Landbrug, saa gives der derimod faare mange, og blandt disse saa godt som samtlige Tilhængere af den yderligt gaaende Folkelighed (Radikalisme), som med megen Mistænksomhed betragte enhver Paakaldelse af Videnskabens Hjælp, eller som, naar de ikke helt forkaste denne, dog kun ville lade de anvendte Videnskaber gjælde for noget, medens den rene Videnskab vrages som en Luxus, hvorpaa Rigdommen kan øsle sin Overflodighed, om den har Lyst, men som ingen Krav har paa at nares af den menige Mands Sved. Nordamerikas og tildels ogsaa Englands Exempel paakaldtes tilmed ikke sjældent, som Bevis paa det Fornuftige i, saaledes at holde sig til den praktiske Side. Det er imod denne Betragtning, at en af Nutidens store Mænd, Pasteur, optræder, idet han opkaster det Spørgsmaal: hvorfor har Frankrig ikke i Farens Stund kunnet finde store Mænd, saaledes som det fandt dem i lignende farefulde Tider under den første Revolution; og han viser, hvorledes Hovedgrunden maa søges deri, at Frankrigs lærde Anstalter, givende

*) Sefr. ogsaa Forhandlingerne i Landhusholdningssekskabets Møde den 22. Jan. 1868, se Tidsskrift for Landøst., 4. Række, 2. Bd., S. 127.

efter for Tidens Tryk, have lagt den større Bægt paa de underordnede Studier, den mere taknemmelige Anvendelse af de allerede indvundne Sandheder, og derfor tilfidesat den højere og renere Lærdom; derfor havde han ogsaa allerede i 1868 i en Skrivelse til Keiserinde Eugenie udtalt: „den vigtigste Opgave, som paahviler os i dette Dieblit, er at sikre Frankrig sin videnskabelige Overlegenhed.“ Han viser dernæst, hvorledes alle de store Opdagelser i Slutningen af forrige Aarhundrede vare den naturlige Frugt af dette videnskabelige Højdepunkt; og at enhver ny indvunden Sandhed, idet den som Sollystet udstraaler i stedse videre Kredse, fremloffer talrige Opdagelser og ikke anede Anvendelser, saa at den ofte fra en faare lille Oprindelse kommer til at udøve en indgribende Indvirkning paa Menneskehedens Livsforhold. Han anfører her Cuviers Ord: „disse store praktiske Opdagelser ere kun simple Anvendelser af Sandheder af en højere Rang, Sandheder, som ikke have været søgte i denne Hensigt, og som de, der have været saa lykkelige at udgranske dem, kun have forfulgt for deres egen Skyld, alene drevne af en brændende Higen efter Kundskab. De, som bringe dem til praktisk Anvendelse, vilde ikke have kunnet opdage Kilderne til dem, og paa den anden Side vilde de, som have fundet disse Kilder, næppe have kunnet paatage sig at drage Fordel af dem. Helt optagen af de høje Regioner, hvorhen deres Granskninger hæve dem, lægge de næppe Mærke til den Bevægelse, til de Skabelser, der udspringe af deres Ord. Disse Værksteder, som rejse sig, disse Kolonier som befolkes, disse Skibe, som fløve Havene, denne Rigdom, denne Luxus, alt det, som giver Rytet travlt at tale om, det udgaaer fra dem, og er dog ganske ukjendt af dem. Saasnart en Kærefatning er blevet praktisk, overlade de den til Mængden, den vedkommer dem ikke mere.“ Ingen Dansk vil kunne læse disse Ord, uden at Ørstedes Navn uvilkaarligt kaldes ham i Minde, og dog skal næppe nogen kunne sige, at man hos os er villigere til at erkjende saadanne Mænds Betydning som Menneskehedens største Velgjørere, end

man i Frankrig er det. Pasteur paaviser dernæst mere farligt, hvorledes Tyskland har forberedt sin Storhed ved den Iver, med hvilken det oprettede og udvidede videnskabelige Værelse- og Forsøgsanstalter, medens omvendt den franske Regjering i de sidste halvhundrede Aar havde hele sin Interesse saaledes sammentrængt paa den lavere Undervisning og paa Mellemstolerne, at den højere Undervisning efterhaanden blev sat ud af Stand til at hævede sin Rang. „Regjeringen glemte, at det er de store Dpdagelser, Tankens Syslen med Kunst og Videnskab, med eet Ord, enhver Aandens for alle Døgnhensyn frie Virksomhed, som indpoder hele Samfundslegemet en filosofisk (eller videnskabelig) Aand og en mere udviklet Dømmekraft; og da det atter er ved denne at man lærer at prøve alt paa Forstandens Vægtstaa, og saaledes opklare Uvidenheden, sprede Fordomme og Bilsfarelser, saa vil det snart skjønnes, at netop de Undervisnings-Midtpunkter, som fremkalde og udbrede eu saadan Aand, væsentlig maa bidrage til at løfte hele Samfundslegemets saavel moralske Følelse som intellektuelle Standpunkt.“

Skulde det virkelig være en eenfaldig Opfattelse fra min Side, naar jeg troer, at der er Grund til ogsaa heri Landet at tage disse Pasteur's Ord under alvorlig Overvejelse?

Endelig maa jeg endnu, dog maasse til Overflod, bemærke, at man ikke vilde kunne sige: jo, vi anerkjende fuldkomment Videnskabens og de højere Studiers Betydning, men det bliver Universitetets Sag; ved Fagstudierne derimod maa det praktiske Hensyn være det ene afgjørende. Denne Betragtning vilde være aldeles falsk, thi hvert Fag har sine særlige Opgaver at klare, og kan kun løse dem ad Videnskabens Vej; derfor sger ogsaa Pasteur med Rette, at i den Forstand gives der ikke anvendte Videnskaber, men kun Anvendelse af Videnskab. Ja, selv om man vil søge sine Exempler i de Anstalter, som have sat sig et snevert begrænset, og for den almindelige Opfattelse rent praktisk, Formaal, vil det snart vise sig, at den videnskabelige Vej er den korteste, fordi den alene fører til

Maalet. Det er saaledes blandt de mange Forsøgsanstalter, saakaldte Forsøgsstationer, der i de sidste Tider ere blevne oprettede i Landbrugets Interesse, kun de, der have stillet sig videnskabelige, mere abstrakte, Opgaver, som have forøget vor Indsigt, og derfor været i Stand til at vejlede i det daglige Liv; de øvrige have paa deres Forsøg kun faaet Svar med mange Ubekjendte, uden at frembyde Midler til at ligne paa enhver af disse, hvad der tilkom den.

Den 3die Maj 1873.

Den Sag, som Hr. Prof. Prosch her har fremdraget, er ganske vist af en overordentlig Bigtighed, saasandt som Landbohøjskolen er den Værestanstalt her i Landet, hvorfra Videnskabens Lys over Landbrugets Hørelser skal spredes ud i vor Landbostand baade ved det mundtlige og skriftlige Ord og ved Exemples Magt. Vi dele ogsaa fuldstændig den højtærede Forfatters Krav om at der bør gives Lejlighed til en fyldigere og udførligere Undervisning i Landbrugsfagene ved Landbohøjskolen, end Tilfældet nu kan være med den stærkt begrænsede Undervisningstid; og saavidt vi vide deles denne Mening ikke blot af Lærerne ved Skolen, men ogsaa af de dygtigere og grundigere Elever, som ere udgaaede fra den. Imidlertid har det været rigtigt foreløbig at stille Opgaven noget begrænset, saalænge det gjaldt om at Almenheden skulde faa Tillid til den Plan, der ligger til Grund for Skolen, nemlig udelukkende at være en theore-

tist Anstalt, og saalænge man maatte forudsætte en naturlig Frygt hos Landmændene for, at de Unge ved deres Ophold i Kjøbenhavn skulde blive for afvente med det landlige Livs Krav; man vilde derfor i den første Tid let have skræmmet mange tilbage fra at sende deres Sønner derhen, naar et saadant Kursus skulde have strakt sig over 2 $\frac{1}{2}$ Aar eller endog derover. Men nu turde Tiden muligvis være kommet for en sliq Udvidelse; og det er derfor ikke blot for en god, men ogsaa for en tidssvarende Sag, at Prof. Brosch har paakaldt Landmændenes Opmærksomhed, og hans Tanker derom ville aftvinge selv dem, der ikke maatte være enige med ham, Opmærksomhed. Imidlertid er der et Par Sider ved Indlægget, hvori vi tro, at Prof. Brosch ikke seer rigtig paa sin Samtid og de bestaaende Forhold, og da hans Udtalelser derved have faaet et saadant Præg, at de let ville kunne afføde Bitterhed, skulle vi allerede her omtale dem lidt nøjere, thi Sagen, der i sig selv er god, vilde af den anførte Grund let kunne faa dem til Modstandere, der ellers vilde være dens Venner og Støtter.

Naar Prof. Brosch saaledes mener, at Sagen for en Del vilde klares ved, at der stillede større Krav til den Forberedelse, hvormed Eleverne ved Indmeldelsen mødte, saa tro vi ikke, at dette vilde føre til Maalet. Ja, hvis man vilde foretage en saa radikal Omdannelse af hele Undervisningen, at man henviste alle Grundvidenskabene til de Forberedelsesfag, som Eleven forud og andetsteds skulde have tilegnet sig, saa at derved Undervisningen nærmest kunde indskrænke sig til en anvendt Fagundervisning, saa kunde naturligtvis denne gøres saa meget udførligere og fyldigere. Men vi tro ikke, at en sliq Ordning lader sig gennemføre, fordi Grundvidenskabene for største Delen ere experimentale Fag, hvis rette Forstaaelse væsentlig betinges af udmærkede Apparater, og kun en Statsanstalt vil kunne bære Omkostningerne dertil. — Men det er heller ikke i denne Retning, at Prof. Brosch kræver en større Forberedelse; han har aaben-

bart tænkt paa en forøget Forberedelse, der nærmest svarer til den udvidede Præliminærexamen eller endog Examen Artium, og at stille disse Krav forekommer os ikke at være heldigt, fordi det, uden egentlig at fremme Undervisningen, der alligevel maatte tage fat paa de elementære Fag, vilde afholde mange fra at søge Skolen, som, forberedte ad andre Veje, netop godt egne sig til at følge den der meddelte Undervisning. Ganske vist er det, som Prof. P. siger, en Hovedsag: „at Eleverne skulle kunne følge et Foredrag, og hertil kræves en Bevægelighed i Tanken, som kun naaes ved en vis Grad af aandelig Modenhed“; men Spørgsmaalet bliver da, hvorledes denne aandelige Modenhed erhverves, og naar dette besvares derhen, at „ligesom de døde Sprogs Grammatik altid har viist sig at være Gjenvejen til at lære at skrive sit Modersmaal og ethvert andet Sprog klart og rigtigt, saaledes vilde ogsaa Sprog og Historie hævde deres Rang som Dannelsesmidler, selv hvor man ikke vil ændse Betydningen af den Berigelse for Aanden og Tanken, som Stoffet fører med sig“, — saa kunne vi ikke heri være enige med den ærede Forfatter. Vel er det første en gammel og i lang Tid som uantastelig fremsat Paaastand, hvormed Ihændehaveren af de døde Sprogs Grammatik hævdede deres Overlegenhed ogsaa paa vor hjemlige Bund, og vel højede Vægfolk sig i hin Tid saa ydmygt under denne Sætning, at man endog kunde høre Folk sukfende bekjende: „Jeg kan desværre ikke skrive Dansk, for jeg har ikke lært Latin.“ Men Sagen var, at de ogsaa havde savnet den Øvelse, som de latinske Drengene havde havt, i at skrive Dansk og i at læse gode danske Forfattere. Lad være, at de døde Sprog have havt Betydning i de Tider, da vort Skriftsprog efterhaanden formede sig, og lad være at vort Skriftsprog endnu i enkelte Tilfælde kan have godt af at konferere med dem; det er ligesaa vist, at det har havt og vil have Skade af en for gjennemgaaende Omgang med dem, idet det stabende, det selvudviklende, der er i ethvert levende Sprog, det malende og friske, der netop saa fyldigt, klart og rigtigt udtrykker hvad der skal udtrykkes, det vil lide, naar Ordene skulle

ordne sig og ændres efter et os fremmed Sprogs Former. Og Erfaringen viser det ogsaa; nu efterat mange Ikke-Latinere faa et ligesaa godt og fortroligt Kjendskab til de danske Forfattere og en ligesaa stor Øvelse i at skrive deres Modersmaal som den studerende Ungdom, se vi ogsaa en ligesaa klar og rigtig Stil ført af hine som af denne. — Og hvad den sidste Del af den citerede Sætning udtaler, at Sprog og Historie havde deres Rang som Dannelsesmidler bortseet fra Stoffet, som de føre med sig, saa kan dette unægtelig i hvert Fald for Historiens Vedkommende være sandt, idet den begavede Lærers Fremstilling af de historiske Begivenheder og hans egne Tanker om disse kunne være det allerfortrinligste Udviklingsmiddel, men et andet Spørgsmaal er, om dette i Reglen naaes ved vor almindelige Skoleundervisning, naar denne har en offentlig Examen til sit Maal, og i hvert Fald afgiver hverken Artium eller Præliminærexamen nogen Garanti derfor, eftersom det netop og udelukkende er i Stoffets positive Tilegnelse, der aflægges Prøve.

Vi tro derfor ikke, at den af Prof. Prosch antydede Vej med Sikkerhed fører til det attraaede Maal: en større Grad af aandelig Modenhed, skjøndt den naturligtvis i mange Tilfælde kan gjøre det. Vi tro ogsaa, at Erfaringerne fra selve Landbohøjskolen ville kunne godtgjøre, at nogle af de Elever, der bedst have kunnet følge Foredragene og selvstændig tilegne sig det deri meddelte, have erhvervet den dertil fornødne Modenhed ad andre Veje, og i Reglen i en senere Alder end Børne-aarene, thi det er dog nærmest i Aarene fra det 17de—20de Aar at Modet fastes for et Menneske, at Modenheden erhverves, og at det afgjøres, om Vedkommende skal blive et dygtigt Menneske saavel til Studiets som til det praktiske Livs Veje eller ikke. — Naturligtvis indrømme vi, at naar et Menneske baade har denne Modenhed og tillige gode Forkundskaber i de almindelige humanistiske og realistiske Fag, saa er han heldigst stillet ved sin Indtrædelse paa Skolen, men naar Hovedvægten lægges paa, at han er „moden“, og heri samstemme vi fuld-

kommen med den ærede Forfatter, saa maa man ikke tro at sikre sig denne ved at forøge Kravene til de Skolekundskaaber, hvormed Eleverne skulle møde.

Ogsaa mod en anden Side i Prof. Prosch's Afhandling skulle vi gjøre nogle Bemærkninger, fordi han i sin berettigede Uvillie mod visse flette Elementer i vort Samfund har givet denne Uvillie en, som det forekommer os, for almindelig og omfattende Betydning. Vi sigte herved til Udtalelserne om den Mangel paa Agtelse og Belvillie mod Videnskaben, som skal præge vore folkelige Vestræbelse, den Eiegenlydighed, som det forekastes de praktiske Landmænd, at de nære for den rene Videnskabelighed, den Uafkønnelighed, der viser sig osv.

Det er nu allerede i og for sig uheldigt, at et saa godt og fyldigt Ord som „folkelig“ skal finde en saa snæver og derfor u vigtig Benyttelse, skjøndt det naturligvis maa indrømmes, at man ogsaa ofte andetsteds træffer paa den samme uheldige Benyttelse af Ordet „folkelig“. I den ovenstaaende Afhandling er nemlig ved Begrebet „folkelig“ aabenbart kun ment den aandsforladte, materialistiske, forkynede Betragtning, der paa mange Omraader kommer til Orde, og som til enhver Tid har haft sine Talsmænd i Folket, baade blandt Almuefolk og Ikke-Almuefolk; men denne Betragtning kan dog ikke siges at være saa fremtrædende hos det danske Folk, at den særlig kan stemples som folkelig. Begrebet folkelig eller Folkelighed for vort Bedkommende er det koncise Udtryk for alt hvad der er grundejendommeligt for hele det danske Folk, for Læg og Lærd, Borger og Bønde, Herremænd og Husmand. Og taget i den Forstand vil det næppe være retfærdigt at sige, at vi Danske vise Eiegenlydighed eller Uvillie mod Videnskab og Kunst. Den sande, virkelige Videnskabelighed og Kunst finder nu ligesaa fuld Støtte som nogensinde tidligere; men der skjælnes nu mere skarpt mellem den virkelige Videnskabelighed og den ufuldstændige Videnskab i en hel Mængde uligeartede Kundskaabsfag, som gjennem lange Tidsrum har givet sig ud for og gjort Krav paa at betragtes som Videnskab. Vi vide, at Prof. Prosch, selv

intelligent, beaandet og begavet Videnskabsmand, mere end de fleste foragte denne Slags Synlædny paa Videnskabeligheden, men han bør da ikke glemme, at en væsentlig Del af den forefattede Uvillie hos Almenheden herhjemme mod Videnskaben kun er rettet mod denne uberettigede og gølge Side.

Desuden kan ikke, saaledes som det synes, at Prof. Profsch nærmest har sluttet, Rigsdagens Flertals Forhold til den virkelige Videnskabelighed herhjemme betragtes som et rent Udtryk for Folkets Forhold til den, thi Rigsdagens politiske Karakter bevirker, at dens Forhandlinger let paavirkes af den politiske Betragtning, som Lærerne ved de videnskabelige Anstalter i Reglen hylde, og ville vi have et sandt Udtryk for den Betragtning, der er raadende hos Almenheden mod Videnskaben og i det foreliggende Tilfælde hos Landbostanden mod Landbohøjskolen, saa tro vi, at det findes bedre ved at se hen til den Maade, hvorpaa Landbohøjskolens Virksomhed omtales paa landøkonomiske Møder; og den maa dog vist kaldes hensynsfuld og anerkjendende; ellers vilde man ikke i Landboforeningerne udtale Ønsket om, at der ved Landbohøjskolen maatte oprettes en Forsøgsstation, altsaa en Udvidelse af dens videnskabelige Virksomhed; ellers vilde man ikke med saa spændt Opmærksomhed og anerkjendende Taknemmelighed lytte til Dhr. Professorer, naar de holde Foredrag ved vore Landbrugsmøder; ellers vilde Landmændene ikke i stedse stigende Tal sende deres Sønner til Landbohøjskolen eller til dennes mindre Afslæggere omkring i Landet. — Men, siger Prof. Profsch, de ville nok bruge og anerkjende Videnskaben, naar de kunne faa den trukket ned til sig for direkte at benytte den, men de ville ikke anerkjende dens Betydning i og for sig, saaledes som de gjorde før den saakaldte „Folkelighed“ fik den Magt herhjemme, som den nu har. Hertil ville vi da svare, at den rene Videnskabelighed vistnok endnu i Reglen modtager al den Støtte og Anerkjendelse, som den kræver for at udvikle sig, og som den nogenstinde har havt, og vi tro, at man skal have vanskeligt ved at paavise 25 tidligere Aar i det danske Folks Historie, der have

seet en saa stor Mængde Foranstaltninger til Videnskabens Fremme gennemførte som netop de sidste 25, altsaa Tiden siden vi fik vor frie Forfatning. Men isørigt! andre Tider stille andre Opgaver; og vi se ikke rettere, end at medens i Slutningen af forrige og den første Del af dette Aarhundrede Naturvidensskaberne endnu vare saaledes i deres Barndom, at de kun i meget indskrænket Maal kunde træde i det praktiske Livs Tjeneste, at medens derimod hin Tid udmarker sig ved de store Opdagelser, under hvis klare Lys Naturfagene begyndte at samle sig til stringente Videnskaber, saa er Tidens Krav og en væsentlig Del af Videnskabernes Opgave nu en anden. Det er nemlig omtrent gaaet med Videnskaben herhjemme, som med Digteteksten; Hofstrup udtænkter særlig Ohlenschlägers Forhold til denne saaledes: „En Kunstnernatur har sit Formaal i at aabenbare sig, at udfolde den indre Herlighed, som den bærer i sig. Den er som et Træ, hvis Opgave det er at bære Blomster, jo flere og skønnere, desto bedre. Hvad de Blomster kunne bruges til, vedkommer den egentlig ikke; det er sin indre Herlighed den vil have frem, sine egne dunkle Syner, den vil give Stikfelse, og videre gaaer dens Formaal ikke.“ Ohlenschläger maatte naturlig føle sine Kræfter dragne i den her antydede Retning, fordi derved kunde hans Kald bedst fyldestgøres, derved kunde hans Poesis Vingeflag faa den Kraft, den Løstelse og refleksionsløse Frihed, som der hørte til for „at vække de slumrende Kræfter og forny Livet i et sunkent Folk.“ Men efterhaanden som Tiden stred frem og Folket aandeligt og legemligt skulde begynde Kampene mod det Fremmede i dets Midte og den Fremmede ved dets Grænser, da se vi jo, at de nye Digttere havde et andet Kald, som de heldigvis fulgte, ja, som de maatte følge ifølge en indre Drift, naar ikke deres Digtergave skulde forspildes, — de stillede deres Digtergave i det virkelige Idrættivs Tjeneste. Den Opgave er af en mere forbigaaende Natur; de Digte have ikke saa varigt, saa almengyldigt et Præg som hine, men ere ikke desto mindre af en ligesaa stor, ja paa sin Vis endog større Betyd-

ning for selve Tiden. Han, der styrer alt, sender hver Tid de Mænd, som den trænger til.

Og som med Digterne saa med Videnskabsmændene. I hin Tid, da de store Naturforskere med Aandens skarpe Sværd brød Menneskeheden Beje paa nye hidtil ubekjendte Omraader, da Kemiens og Fysikens Fremtoninger forstaaede afdækkedes, da spurgte naturligvis ikke de store Opdagere, hvad Nytte disse deres Opdagelser kunde gjøre. Men Verden kan ej nøjes med Træer, der alene bære Blomster, eller med Opdagelser, der ikke blive af direkte Betydning for Livet; derfor fører Udviklingen naturlig med sig, at Opdagelserne maa bringes i Anvendelse, og det blev da vor Tidsalders Opgave at udpræge til gangbar Mænt det Guld, som de store Opdagere hentede frem af Mørket, at udfylde ved nøje Granskning og Forsøg, ledet af Kundskaber og Genialitet, de Kammer, som de store Opdagelser havde afmærket. Det er i Overensstemmelse hermed at, saavidt vi kunne skjønne, de fleste af den nyere Tids Videnskabsmand herhjemme have arbejdet, og have de derfor end ikke gjort de eminente Opdagelser, som Verdenshistorien viser kun gjøres med længere Mellemrum, saa have de ikke desmindre ved deres mindre Opdagelser, hvortil netop deres ihærdige Flid, deres særlige Begavelse og rige Kundskaber have gjort dem farlig stikkede, gjort deres Fædreland Ære og Menneskeheden Gavn, og de vilde sikkert have misforstaaet baade deres Tid og Kald, hvis de havde viist deres udfyldende, men i sig selv saa saare vigtige og store Opgave fra sig, og stirret sig blind efter endnu større Opgaver og Maal. Lysglimtene sendes herovenfra; vi kunne ej fremtvinge dem, men tun berede vor Evne til at modtage dem, og deri tro vi ikke at man kan sige, at Folket hindrer eller hammer dets Videnskabsmænd.

Altsaa Tiden har forandret sig, og med den for en Del Videnskabens Forhold til Almenheden og dennes til Vidensskaben. Folket anerkjender, ærer og støtter den rene Vidensskabelighed; men ved Siden deraf seer det med Forventning paa Videnskabens Anvendelser i det praktiske Livs Tjeneste og er vil-

ligt til at bringe Ofre i saa Henseende. Oprettelsen af selve Landbohøjskolen er et Vidnesbyrd i denne Retning; og medens andre Staters Landbrugsbudget fordeler store Summer til direkte Fremme af det praktiske Landbrug (Vaan til Draning og Grundforbedringer, Pramier osv.), saa tjener det meste paa vort Landbrugsbudget til mer eller mindre videnskabelige Formaals eller Institutioners Fremme.

Men medens vi altsaa ere uenige med den ærede Forfatter om Almenhedens Forhold til Videnskaben og særlig om Landbostandens til Landbohøjskolen, saa kan det ikke nægtes, at der foreligger een Handling af Rigsdagen vedrørende Landbohøjskolen, som naturlig maa opfattes paa den af ham antydede Maade, nemlig Diskussionen og Vedtagelsen af den Bestemmelse, ifølge hvilken der blev nedsat en Tilsynskomitee ved Skolen. Det er unægteligt, at man nærmest maa opfatte dette Skridt som en meget ubeføjet og krænkende Mistillid til de ligesaa dygtige som nidjære Kræfter, der virke ved denne Lærestalt, men vi tro ikke, at Komiteen, selv om den, hvad vi betvivle, skulde ville det, kan gennemføre noget Forslag, der vil svække eller hæmme Skolens videnskabelige Anlæg, vi tro ikke, at et slikt Forslag vil kunne gennemføres i Rigsdagen; om der end i denne, som i enhver Samling af Mænd, kan være Enkelte som lade sig lede af personlige Bevæggrunde, Uvillie og Fordomme, saa ere vi dog overbeviste om, at saavel de mindre som de større Jordbrugere, der ere Medlemmer af Rigsdagen fuldt vel vide at vurdere Landbohøjskolens Betydning som ledende Lærestalt for det videnskabelige og theoretiske Agerbrug, og at de derfor ogsaa ville kræve de der virkende Kræfter forstaaende fra at opslides i en elementær Undervisning, men søge dem bevarede for Videnskabens Tjeneste. Det er netop ogsaa denne vor Opfattelse af Forholdene, der gjør det sandsynligt for os, at Grundtanken i Prof. Brosch's Forslag vil kunne gennemføres. Hvis Komiteen, hvad vi formode, vil repræsentere de Tanker, der om denne Sag ville gjøre sig gjældende hos